

„Compania actorilor londonezi“

Două dintre piesele prezentate de „Compania actorilor londonezi“ sînt de Harold Pinter, autorul unei dramaturgii situată de peste un sfert de secol în circuitul artistic. Cronicarul dramatic al ziarului „Sunday Times“, Harold Hobson, nu s-a înșelat cînd, în 1958, îl numea unul dintre cele mai originale și mai captivante talente ale scenei britanice.

Mai toate scrierile lui Pinter înfățișează eroi conviețuind cu umbrele lor într-o spațiu nelămurită, pe care finalul dramelor o întemeiază și o adevărește. Substratul neliniștii este, adesea, neputința eroilor de a descifra un univers resimțit doar ca amenințare, dezordine, violență. Avem de-a face, de obicei, cu ființe vulnerabile. N-au forța de a rezista tensiunii și presiunii lumii în care trăiesc. Iar nevoia de sens, omenie, solidaritate nu se constituie într-o atitudine activă și coerentă. Unei realități care le apare plină de primejdii secrete și de metamorfoze sumbre îi opun o conștiință scindată și o voință instabilă. Ceea ce reiese și din rupturile de ton, schimbările de octavă, repetițiile și inconsecvențele dialogului lor. Sînt momente cînd cuvîntul furat îndoielii sau smuls panicii indică un dor de cunoaștere, de adevăr. Dar imediat altele dezminț și dezaprobă imprudenta pornire. În meandrele celor două impulsuri contradictorii se desfășoară o acțiune divulgînd, printră aproximații, bănuiele și incertitudini, evenimentele interioare care pecetluiesc destinul personajelor. Climatul de nesiguranță, uneori sursă de comic, alteori de fals suspans și totdeauna explorînd rutina cotidianului, începe prin a deruta și sfîrșește prin a convinge. Arta lui Pinter constă în a țese din ciocniri intermitente, replici agresive, paranteze insolite și incidente banale încordarea semnificației.

În piesa **Ingrijitorul** asistăm la confruntarea a trei eroi care ar dori să stabilească între ei raporturi de înțelegere, însă nu izbutesc decît să se înverșuneze unii împotriva altora. Mick speră că într-o zi își va renova și înfrumuseța camera. Fratele său Aston nădăjduiește că-și va redobîndi în aceeași cameră o sănătate psihologică zdruncinată. Davies, vagabondul cules de pe drumuri de Aston, crede că, după ce-ar limpezi ce-i încurcat și suspect în identitatea sa, ar reuși să-și

găsească alături de cei doi un rost și un adăpost. Și toți se amăgesc întrucît ei interiorizează în adîncurile lor primejdiile, traumele și dereglările de care fug zadarnic.

În **Ascensorul de bucătărie**, personajele sînt doi ucigași cu simbricie. Ei n-au nedeslușiri lăuntrice. Execută ordinele. Pînă cînd, unul dintre ei, Gus, cutează să se interogheze asupra crimelor pe care le săvîrșesc. Întrebările, cit de sumare, ca și anxietatea care-l cuprinde, fiind o probă c-a prins să gîndească, vor determina lichidarea sa. O va făptui Ben, celălalt asasin de profesie.

La un nivel al înțelesurilor, aceste texte ale lui Pinter pot fi receptate ca imaginea unor cazuri mărginașe sau ca mărturii despre sursa unor nevroze. Pe alt palier al sensurilor, ele au deschiderea unor metafore. Substratul critic e implicit și forța lui se află atît în împrejurrările dezvăluite printr-o tehnică dramatică inedită și distinctă, cît mai ales în capacitatea de sugestie a atmosferei. O simplă deplasare a mîinii, o grimasă, o clipă de neatenție, o explozie verbală fără noimă, o tăcere sau o clipire din ochi ne pun pe urmele unor gînduri și emoții subterane. În astfel de scene se întredeschide o poartă spre amintirile necicatrizate ale personajelor, spre împărțirile și reîntegrările psihologiei lor, caracterizată printr-o simultaneitate de simțăminte, iar cuvîntul și gestul își amplifică rezonanța.

Cea de-a treia piesă jucată de ansamblul englez a fost farsa lui John Mortimer **Apărătorul din oficiu**. Comedie fără pretenții, agreabilă și eficientă, ea s-a bucurat încă de la premiera din 1957 de simpatia spectatorilor. Un avocat a cărui carieră însumează nenumărate eșecuri își leagă toate speranțele profesionale de procesul unui criminal hărăzit sentinței capitale. Vinovatul nu-și tăgăduiește crima și e gata să-și primească pedeapsa. Dar apărătorul ține cu tot dinadinsul să-l încredințeze că prin arta sa îl poate salva. Mai curînd din compasiune pentru rata-tul baroului, însă și acordînd credit unui posibil miracol, culpabilul îi acceptă în cele din urmă serviciile. Și astfel îi vedem pe cei doi imaginînd și jucînd ședința de judecată. Cînd ea are loc însă cu adevărat, avocatul, gîtit de emoție...

tace. Copleșit de înfrângere, va propune inculpatului să pledeze cazul în apel. Și din nou visează că-l va scăpa de moarte. Deținutul îi înțelege disperarea, îl consolează, dar de astă dată îi refuză hotărâri sprâjnul. În final aflăm că totuși apărătorul din oficiu și-a îndeplinit misiunea, tocmai prin faptul că în fața instanței n-a scos un cuvânt. Procesul a fost anulat întrucât inculpatul n-a beneficiat de asistență juridică.

Spectacolele, desfășurate cu un minimum de decor și recuzită, fără o atenție specială pentru lumină sau efecte sonore, au urmărit în primul rând să prilejuiască o cunoaștere a textelor. Dealtminteri, acesta e și țelul principal al trupei recent înființate. Ea reunește foști actori ai Naționalului londonez. Compania joacă în diferite orașe din Anglia și din lume scrieri ale dramaturgiei britanice de azi. Reprezentațiile sînt urmate de discuții, cei trei interpreți fiind nu numai excelenți profesioniști, dar și intelectuali cu exercițiul dialogului.

Pe scenă, ei își creează rolurile cu precizie și într-un spirit de minucie. Timothy Davies a numit sobru în **Îngrijitorul** dezacordurile intime, experiențele dureroase și iluziile lui Aston, indicînd cu discreție absențele și bogățiile vieții lui interioare. În **Ascensorul de bucătărie** l-a creionat cu un sigur instinct al măsurii pe Benucigașul nedespărțit de o opacitate brutală. Iar în rolul avocatului din piesa lui Mortimer a avut haz, fără a recurge vrodată la mijloace facile. Roger Gartland, care a fost Davies din **Îngrijitorul**, asasinul tulburat de întrebări din **Ascensorul** și cel resemnat din **Apărătorul din oficiu**, practică dimpotrivă un joc menit să talmăcească amănunțit freamătul interior al personajelor, ridicările și căderile lor sufletești, dialogul complicat de sentimente potrivnice, stărîind asupra epitetelor definitorii. În rolul lui Mick din **Îngrijitorul**, Derek Hollis a scos la iveală cu pregnanță impulsivitatea și nostalgia, duritatea și salturile de umoare ale unui personaj a cărui identitate se încheagă din mișcări scurte, năzuințe nestatornice și frustrări nespovedite.

Regia spectacolelor, semnată de Peter Needham, la rîndul său actor, s-a arătat interesată, în primul rînd, să privilegieze cuvîntul scriitorilor și jocul interpreților. Direcția de scenă se remarcă prin rigoare,

Scenă din „Îngrijitorul“ de Harold Pinter

transparentă, ritm. Sînt calități prețioase, dar insuficiente, mai cu seamă cînd e vorba de piesele lui Pinter. N-aș putea spune că vreuna dintre ideile importante din **Îngrijitorul** sau **Ascensorul...** a fost omisă ori c-au existat momente de oboseală. Pe de altă parte, nici un accent nepotrivit, nici un gest lipsit de tact, nici un exces. Totul, de o reală ținută artistică. Dar regia n-a valorificat magia teatrului pinterian. A dispărut acea undă de mister care conferă acuitate personajelor și densitate dramatică situațiilor.

B. ELVIN